

MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA MILLIY QADRIYATLAR ASOSIDA AXLOQIY TARBIYANI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Abdurahmonova Latofat Abdusalim qizi
Osiyo texnologiyalar universiteti magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarda axloqiy tarbiyani shakllantirishda milliy qadriyatlardan foydalanishning pedagogik asoslari yoritilgan. Milliy qadriyatlarning mazmuni, ularning bolalar shaxsini shakllantirishdagi o'rni, shuningdek, tarbiyaviy jarayonda qo'llashning samarali shakl va usullari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, axloqiy tarbiya, milliy qadriyatlar, xalq pedagogikasi, tarbiyachi, tarbiyaviy jarayon.

Аннотация. В данной статье рассматриваются педагогические основы использования национальных ценностей в формировании нравственного воспитания детей в дошкольных образовательных учреждениях. С научно-педагогической точки зрения анализируется содержание национальных ценностей, их роль в формировании личности ребенка, а также эффективные формы и методы их применения в образовательном процессе.

Ключевые слова: дошкольное образование, нравственное воспитание, национальные ценности, народная педагогика, воспитатель, образовательный процесс.

Abstract. This article examines the pedagogical foundations for using national values in developing children's moral education in preschool educational institutions. From a scientific and pedagogical perspective, it analyzes the content of national values, their role in shaping a child's personality, and effective forms and methods of their application in the educational process.

Keywords: preschool education, moral education, national values, folk pedagogy, educator, educational process.

Kirish. Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti, ma'naviy barqarorlik va milliy o'zlikni saqlab qolish masalalari yosh avlod tarbiyasi bilan chambarchas bog'liqdir. Ayniqsa, maktabgacha yosh davri shaxsning axloqiy, ruhiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarda axloqiy fazilatlarni shakllantirish masalasi dolzarb pedagogik muammolardan biri bo'lib qolmoqda.

Globalashuv jarayonlari kuchaygan hozirgi davrda milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya bolalarni begona g'oyalardan himoyalash, ularda mustahkam ma'naviy immunitetni shakllantirish vositasi sifatida namoyon bo'lmoqda. Shuning uchun axloqiy tarbiyani milliy qadriyatlar bilan uyg'un holda tashkil etish pedagogik jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

Milliy qadriyatlarning mazmuni va tarbiyadagi o'рни. Milliy qadriyatlar — bu xalqning tarixiy rivoji davomida shakllangan urf-odatlar, an'analar, axloqiy me'yorlari, ma'naviy va madaniy merosidir. Ular jamiyat hayotida axloqiy munosabatlarni tartibga soluvchi muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar ongida axloqiy tushunchalar endigina shakllana boshlaydi. Aynan shu davrda milliy qadriyatlar asosida berilgan tarbiya bolalarda halollik, rostgo'ylik, kattalarga hurmat, kichiklarga g'amxo'rlik, mehr-oqibat, mehnatsevarlik kabi fazilatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Milliy qadriyatlar bolalarga yaqin va tushunarli bo'lgani sababli tarbiyaviy ta'sir kuchi yuqori bo'ladi.

Axloqiy tarbiyani shakllantirishning pedagogik asoslari. Maktabgacha ta'lim muassasalarida milliy qadriyatlar asosida axloqiy tarbiyani shakllantirish quyidagi pedagogik asoslarga tayanadi:

- Yosh xususiyatlarini hisobga olish – bolalarning psixologik va jismoniy rivojlanish darajasiga mos tarbiyaviy metodlardan foydalanish.
- Tizimlilik va izchillik – axloqiy tarbiyani tasodifiy emas, balki rejalashtirilgan va uzluksiz jarayon sifatida tashkil etish.
- Faoliyatga asoslangan yondashuv – o'yin, mehnat, muloqot jarayonida axloqiy fazilatlarni shakllantirish.
- Milliylik va zamonaviylik uyg'unligi – xalq pedagogikasi an'alarini zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish.
- Oila va ta'lim muassasasi hamkorligi – axloqiy tarbiyaning samaradorligini oshirishda ota-onalar bilan yaqin hamkorlikni yo'lga qo'yish.

Tarbiyaviy jarayonda milliy qadriyatlardan foydalanish shakllari. Maktabgacha ta'lim muassasalarida milliy qadriyatlar asosida axloqiy tarbiyani shakllantirishda quyidagi shakl va vositalardan samarali foydalanish mumkin:

- ✓ xalq ertaklari, rivoyat va maqollar;
- ✓ milliy o'yinlar va marosimlar;
- ✓ milliy bayram va an'analar;
- ✓ rolli o'yinlar va sahnalashtirish faoliyati;
- ✓ tarbiyaviy suhbatlar va amaliy mashg'ulotlar.

Ushbu vositalar bolalarning qiziqishini oshiradi va axloqiy tushunchalarni ongli ravishda o'zlashtirishga yordam beradi.

Tarbiyachining roli. Axloqiy tarbiyani shakllantirishda tarbiyachining shaxsiy namunasi muhim ahamiyatga ega. Tarbiyachi milliy qadriyatlarga hurmat bilan munosabatda bo'lishi, o'z xulq-atvori orqali bolalarga axloqiy namuna ko'rsatishi zarur. Uning kasbiy kompetensiyasi, pedagogik mahorati va ma'naviy saviyasi tarbiyaviy jarayon samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim muassasalarida milliy qadriyatlar asosida axloqiy tarbiyani shakllantirish pedagogik jihatdan muhim va dolzarb jarayondir. Ushbu jarayon bolalarda ma'naviy-axloqiy fazilatlarni rivojlantirish, milliy o'zlikni anglash va ijtimoiy moslashuvni ta'minlashga xizmat qiladi. Milliy qadriyatlarga tayangan holda tashkil etilgan axloqiy tarbiya barkamol avlodni tarbiyalashning mustahkam poydevori hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh. M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. — T.: O'zbekiston, 2017. — 592 b.
2. Qodirova F. R., Toshpo'latova Sh. Q. Maktabgacha pedagogika. — T.: Fan va texnologiya, 2018. — 320 b.
3. Abdullaeva M. J. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. — T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020. — 256 b.
4. Yo'ldoshev J. G'., Usmonov S. A. Pedagogik texnologiyalar asoslari. — T.: O'qituvchi, 2004. — 240 b.
5. Sodiqova S. S. Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasi nazariyasi va amaliyoti. — T.: Sharq, 2016. — 198 b.
6. Xalilova N. R. Axloqiy tarbiya nazariyasi. — T.: Fan, 2015. — 180 b.
7. Hasanboev J., To'raqulov X., Hasanboeva O. Pedagogika. — T.: Noshir, 2019. — 512 b.
8. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. — T., 2022. — 120 b.
9. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga oid me'yoriy hujjatlar to'plami. — T., 2021. — 150 b.
10. Davletshin M. G. Yosh psixologiyasi va pedagogik psixologiya. — T.: O'qituvchi, 2007. — 280 b.
11. G'oziev E. G. Ontogenez psixologiyasi. — T.: Noshir, 2010. — 360 b.
12. Rasulova Z. A. Xalq pedagogikasi va axloqiy tarbiya. — T.: Fan va texnologiya, 2017. — 210 b.
13. Axmedova M. M. Milliy qadriyatlar asosida bolalar tarbiyasi. — T.: Ma'naviyat, 2019. — 144 b.
14. Mahmudov T. O'zbek xalq pedagogikasi. — T.: Sharq, 2014. — 220 b.